

Özel sektörün ihtiyacı: Kurumsal yönetim

Tuncay Özilhan

Türkiye’de kamu kesiminin yeniden yapılanması üzerinde uzun zamandan beri duruluyor. Gerçekten de, yapılan değişikliklerin, kamu yönetimini etkin ve verimli hale getireceği, yolsuzlukların önünü keseceği, kaynak israfını engelleyeceği düşünülecek olursa, kamu reformunun gerekliliği daha iyi anlaşılıyor. Ancak, Türkiye’deki reform sürecini sadece kamu sektörüyle sınırlı tutmak, değişimi sadece kamudan beklemek doğru bir yaklaşım değil.

Bir toplumun bütün kesimleri karşılıklı etkileşim içindedirler. Dolayısıyla, kamu sektörünün çok yetkin olmadığı bir ülkede özel sektörün de iyi performans göstermesi beklenemez. Ancak özel sektörün de kendi iç sorunlarını görmezden gelerek kamudan herhangi bir talepte bulunma hakkına sahip olup olmadığını da sorgulamak durumundayız. Kendi sorunlarını çözememiş bir özel sektör, kamuya atfettiği bütün sorunlar çözülmüş olsa bile, dünya piyasalarında istediği yere oturabilir mi? Şirketlerin şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk ilkelerine göre yönetilmediği bir ortamda, şirket bilançolarının gerçek durumu yansıtmamasını bekleyebilir miyiz? Bu koşullar altında bankalarımız bu şirketlere nasıl kredi verebilir? Makyajlanmış bilançolar üzerinden verilen kredilerin bankacılık sektörünün şimdi içinde bulunduğu durumda hiç mi payı olmamıştır? Küçük hissedarların haklarının iyi korunmadığı bir ortamda borsa yeteri kadar geliş-

bilir mi? Bu borsaya yabancılar yatırım yapar mı? Bu şirketlere yabancı sermaye ortak olur mu? Gerçeği yansıtmayan bilançolarla vergi gelirlerinin artışı sağlanabilir mi? Şirketleri güçlü olmayan bir ekonominin toplam rekabet gücü ne kadar yükselir?

Türkiye, ciddi bir yeniden yapılanma sürecinden geçiyor. Bu yeniden yapılanmanın ne sadece kamuyla ne de sadece makro konularla sınırlı kalamayacağını görüyoruz. Mutlaka mikro ölçekte de değişim olmak zorunda. Yeniden yapılanma sürecine ayak uyduramayan şirketler, yeni dönemde sahnedeki yerlerini değişime ayak uydurabilenlere terketmek zorunda kalacaklar. Bu değişimin gereklerini ise kurumsal yönetim belirlemektedir.

Kurumsal yönetim son yıllarda, bütün dünyada uygulanan, üzerinde tartışılan kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kurumsal yönetim, şirketlerin şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk ilkeleri etrafında yeniden yapılanmalarını gerektiren ve en genel anlamıyla, kurumları yönlendirme ve icraatın performansını irdeleme sistemi olarak tanımlayabileceğimiz bir sistemdir. Kurumsal yönetim, özellikle 1997 ortalarında başlayan Asya finansal krizinden sonra büyük önem kazanmıştır. Şirketlerin, ellerindeki kaynakları verimsiz bir şekilde kullanmaları ve bunun kurumsal olarak dışarıdan izlenememesi bu ülkelerde krizin boyutlarını büyüttüştür. Asya krizi ertesinde, şirketlerde şeffaflık ve hesap verebilirli-

ğin yatırımcı güveni ve genel ekonomik performans üzerindeki önemi, tüm dünyaca kabul gören bir yaklaşım olmaya başlamıştır.

Ülkelerin, ekonomik ve siyasi yapılarının ve hatta kültürlerinin giderek aynılaştığı küreselleşme çağında, makroekonomik politikalar, tek başına, rekabet gücünü sağlamaya yeterli olmuyor. Artık, ülkelerin dünya ticaret ve sermaye akımlarından aldıkları payları büyütebilmeleri için sağlam para ve maliye politikaları oluşturmaları, enflasyonu düşürmeleri, kurlarını istikrara kavuşturmaları ve bütçe açıklarını dengelemeleri yetmiyor. Bu ortamda, şirketlerin yeni uluslararası ekonomi ve ticaret düzenine ayak uydurabilmek için kendi yapılanmalarını güçlendirmeleri önem kazanıyor.

Öte yandan, şirketlerin sadece teknolojik gelişmişlik düzeyini ön plana çıkarmaları artık yeterli olmuyor. Bütün bir toplum yararına faaliyet gösteren şirketler, ait oldukları topluma ve çevreye karşı sorumluluklarını gözardı eden şirketlerden daha avantajlı konuma gelmeye başlıyor. Geçmişin sadece hissedarları düşünen şirket yapısı, tüm ilgili taraflara karşı sorumlu şirket yapısına dönüşüyor. İyi işletilen kurumlar, iş ahlakının, çevre ve toplumsal değerlerin bilincinde olmanın şirketlerin imajı ve uzun vadeli performansları üzerindeki etkisinin farkındalar. Önümüzdeki dönemde, açıklık ve şeffaflık yaygınlaşacak, çevre ve etik değerler konusunda şirket politikaları gelişecek, insan hakları, kadın-erkek eşitliği, çocuk emeğinin kullanılmasının engellenmesi konusundaki duyarlılıklar standart hale gelecek, en iyi uygulamalar yaygınlaşacak, dış denetim gelişecek. Bu tür şirketler henüz çoğunlukta olmasa da hızla yaygınlaşıyor. Örneğin OECD'nin kurumsal yönetim ilkeleri, bir dizi standart ve yol gösterici ilke geliştirerek daha şimdiden şirket yönetiminde çitayı yükseltiyor. Küreselleşmenin yaygınlaşması, küresel krizlerin domino etkisiyle gelişmiş ve geliş-

mekte olan ülkelerde birçok üretici, tüketici ve yatırımcıyı etkilemesi kurumsal yönetimi de ön plana çıkarıyor.

Türk ekonomisinin sağlam bir yapıya kavuşması için kapsamlı bir ekonomik program uyguladığımız şu dönemde, şirketler kesiminin de bir yenden yapılanmaya ihtiyacı var. Türkiye bu krizi tüm kesimlerin ortak çabasıyla aşacak. Makroekonomik yapımızı güçlendirirken, şirketlerimizin uluslararası piyasalarda rekabet gücünün artması için kurumsal yönetim uygulamalarını gündemimize almak zorundayız. Türk şirketlerinin dünya piyasalarında kendilerini kabul ettirebilmeleri, yabancı şirketlerin Türkiye yatırımlarının önünün açılması, Avrupa Birliği'ne girmeye hazırlanan Türkiye'nin Avrupalı şirketler karşısında rekabetçi olabilmesini sağlamak, kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanmasıyla mümkün olacaktır. Bugüne kadar çok ihmal edilmiş olan kurumsal yönetim konusunun gündeme gelmesinin özel sektördeki yönetim problemlerinin masaya yatırılmasına olumlu katkıları olacağına inanıyoruz.

Kurumsal yönetim ilkeleri, aslında sadece özel sektör şirketlerine yönelik kavramlar olarak algılanmamalıdır. Şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk, yönetim konusunda genel olarak benimsenmesi gerekli olan genel ilkelerdir. Özel sektör kuruluşları kadar kamu yönetiminin de bu ilkeler etrafında yeniden yapılanması gerektiğini düşünüyoruz. Zira kurumsal yönetim ilkelerinin uygulanması, AB adaylık sürecine de önemli katkılarda bulunacak bir anlayış değişikliğinin de ifadesidir. Şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkeleri etrafında örgütlenmiş bir kamunun, devlet-vatandaş ilişkilerinin yeniden tanımlanması ihtiyacına cevap verebileceği inancındayız. Bu ilkeler etrafında yeniden yapılanan kamu ve özel sektörleriyle, makroekonomik yapısını istikrara kavuşturmuş bir Türkiye'nin önünde hiçbir engel kalmayacağına inanıyoruz.